

elnök, aki a maga tanulásának könnyebbé válásán keresztül érzi a könyvtár segítő-készségét, legyen bármilyen szűkmarkú is, feltétlenül többet áldoz a szövetkezet kulturális alapjából könyvtári célokra, mint eddig tette. Magam is sokat beszélgettem termelőszövetkezeti elnökökkel, akik kivétel nélkül panaszolták, mennyire túl vannak terhelve. Sajnos, nem mindig alaptalan az a köztudat sem, hogy falusi könyvtáraink zömében inkább meséskönyvek vagy olvasmányos szépirodalom található, ezért sokszor érthető a tsz-elnök ilyen válasza, hogy „nem érek én rá olvasni a gondoktól és a munkától, meg a tanulástól”.

Ha ezt a tanulást, mely községeinkben már általános, a könyvtár segíteni tudja — és mindent el kell követnie, hogy valóban segítse is —, a könyvtárakról kialakult kép teljes megváltozására számíthatunk.

Ennek a szemléleti változásnak két feltétele van:

1. Községeinkben ki kell alakítani a termelőmunkát közvetlenül segítő, színvonalas, korszerű és az adott község termelési arculatának megfelelő mezőgazdasági szak-könyvvállományt.

2. Be kell szerezni a könyvvállományra épülő, az adott községben folyó mezőgazdasági szakoktatást támogató ajánló bibliográfiákat.

A járási könyvtárak ezt a feladatot az amúgy is felszaporodott egyéb munkák miatt, a jelenlegi létszámviszonyaik következtében nem tudják ellátni. Hisz a legtöbb járási könyvtár még ma is a tíz év előtti három fős létszámmal dolgozik, holott az eltelt tíz év alatt nemcsak a könyvvállomány, az olvasók száma, a forgalom, hanem számos más feladat is többszörösére növekedett. Pedig a jelenlegi igények sürgetnek bennünket. Ezt a feladatot tehát szerintem a megyei könyvtáraknak kellene ellátniuk tervszerűen és módszeresen. Néhány megyei könyvtár (Veszprém, Tatabánya) már mutatott is ilyenre példát. Az irodalmi évfordulókra és politikai eseményekkel kapcsolatban összeállított bibliográfiák mellett fele-fele arányban adjunk ki az adott megye mezőgazdasági arculatának megfelelő mezőgazdasági bibliográfiákat is.

Könyvtárunk több mint 1500 olvasója között az elmúlt évben csak 27 paraszt-olvasó akadt, holott Mátészalka egészében mezőgazdasági jellegű település. Ez készítetett a fenti elemzésre és javaslatra. Olyan területre igyekeztem a tekintetet irányítani, ahol a valóságos eredményekért még igen sokat kell tenni, hogy majd nyugodtan elmondhassuk: a közművelődési könyvtárak a szórakoztató olvasmányok forgalmazása mellett a szakkönyvek kölcsönzésében is szép eredményeket értek el.

Ahhoz, hogy ide eljussunk, több módszertani vitára, még több szakmai ismeretre, számos visszahúzó könyvtárosi nézet felszámolására, valamint igen sok jól és okosan megírt mezőgazdasági szakkönyvre van szükség.

Farkas József

Szinnyey József emlékezete

Ötven éve, 1913. aug. 9-én halt meg a nagy könyvtáros és bibliográfus, a *Magyar írók élete és munkái* tizennégy vaskos kötetének szerzője. Ezt a nélkülözhetetlen adatgyűjteményt naponta százak forgatják; ám kevesen tudnak arról, hogy Sinnyey József kitűnő emlékiratokat, becses naplót is hagyott maga után. A *Timár-házban* gyermek- és ifjúéveit eleveníti föl (1835—1848), számtalan érdekes tudnivalót a reformkorról; a *Komárom 1848—49-ben* című kötet a fiatal honvéd naplójegyzeteit adja az ostromlott várból; a *Bach-korszak* pedig e napló folytatását.

Az alábbi szemelvény a *Timár-ház*ból való.

A műveltségi állapotok Komáromban azon időben elég magasán állottak; lássuk mindenekelett a könyvtárakat. Kultsár István, ezen nagy műveltségű, lelkes hazafi, ki nevét irodalmunkban a Hazai és Külföldi Tudósítások alapításával és húsz évig szerkesztésével, úgyszintén több munkájával megörökítette, de szülővárosát, Komáromot illetve azzal is emlékeztetéssel tette, hogy 1827. október 4-én a megyének 3747 kötetből, nagyobb részt magyar munkákból álló könyvtárt ajándékozott, és gyarapítására alapítványt tett. Az érdemdús adományozónak az volt a szándéka, hogy az szülővárosában nyilvános könyvtárrá alakíttassék. Az alapítónak szándékát ecsetelje az alapítólevél néhány sora: „Hazafiúi indulatból szülőföldemnek óhajtanám megnyitni a dicsőségnek azon útját, hogy első lenne Magyarországon egy nyilvánvaló s közhasználásra megnyitott könyvtár felállításában... Én 3—4000 darab tudományos és hasznos könyveket ajándékozni kész vagyok Komáromban közhasználásra

megnyitandó bibliotéka felállítására... Azon feltételről méltóztassék engem bizonyossá tenni, hogy ezen ajándékomat mennél hamarabb közhasználásra fel fogja állítani." Ha nem is vált belőle nyilvános könyvtár, de a megye urai s ezek barátai mindenkor használhatták; annál is inkább, mert a megyeházban külön szekrényekben volt elhelyezve. Igen szép alapul szolgálhatott volna ez a könyvtár, ha az alapító szándéka szerint kezeltetett és gyarapított volna, jelenleg már vidéki első könyvtáraink közt foglalna helyet.

Nevezetes könyvtára volt Sárkány Miklós bencés tanárnak, ki szülővárosában, Komáromban, 1835-től tanított a szónoklati osztályban; igen képzett, nagy irodalom-pártoló, kedves ember volt, és maga is foglalkozott az irodalommal; mint tekintélyes, gazdag komáromi család sarja nagy könyvtárt gyűjtött, és ezt méltányolva, a szerzet által azon javadalomban részesült, hogy míg a többi tanárnak egyes szoba jutott, őt kettővel tisztelték meg; a belső szobának mind a négy fala a mennyezetig állványokon zsúfolásig voltak elhelyezve könyvei. Miután a magyar irodalom, különösen a szépirodalom csaknem teljesen képviselve volt ezen könyvtárban, és ő szívesen adta kölcsön azokat a városbeli polgároknak, de leginkább a tanuló ifjúságnak, sokan vették igénybe. Már a második elemi osztályba jártamkor Lendvay Benő barátom révén jutottam ezen forráshoz; ő hozta nekem onnét a Campe Robinsonját és Schmid Kristóf elbeszéléseit; mikor aztán én is gimnáziumi tanuló lettem, magam is ellátogattam a jószívű tanárhoz, ki aztán bőven ellátott olvasmánnyal. Azonban én sem kerülhettem el azon mepróbáltatást, hogy a visszavitt könyv tartalmából kikérdezett, meg akart arról győződni, hogy valóban elolvastam-e a könyvet. Olvasási vágyam már akkor is oly nagy volt, hogy nekem egy-két könyvtár kevés volt, így aztán tanáromtól, a mogorva Radányitól is kértem könyveket, adott is: Szedér Fábian által fordított Ázrael halála vagy Dina elragadtatása című munkát; igen vastag könyv volt, azért elolvastam, de rettenetes unalmasnak találtam; azután Kazinczy Ferencnek kilenc kötetes munkáit adta sorban; az első kötetet érdekesnek találtam, de azután már a többi nem érdekelt; mikor visszavittem, és a professzorom észre vette, hogy az újonnan kötött könyv levelei össze voltak ragadva, többet nem adott. Hogy több polgárcsaládnak is volt kis könyvtára, ezt is fölemlíthetem, úgyhogy az akkori nem nagy terjedelmű magyar irodalom meglehetősen képviselve volt Komáromban.

Siegler Antal könyvkötő mester, ki ezelőtt a komáromi vásárok alkalmával ponyvasátorban árulta a komáromi kalendáriumot és a ponyvairodalmi rémes históriákat, ügyes, tekintélyes polgár volt, ki mesterségével máris szép vagyont szerzett, a kor igényeinek megfelelőleg is többek kívánságára könyvkereskedést nyitott a piacon, a Dumtsa-ház mellett (ahol ma is könyvtáros bolt van), boltjának ajtaja fölött azonban meghagyta a piros aranyozott könyvet lóballó címerül. Heckenast Gusztáv pesti könyvkereskedő bizományosa lett.

Az olvasási vágy emelkedésével szaporodtak a könyvek, és ezekhez a könnyebb hozzáférhetést azzal is igyekeztek előmozdítani, hogy a kevésbé vagyonosak számára, kik saját könyvtárt nem szerezhettek, de nem is lett volna módjukban kedvük szerint minden könyvet megszerezni, kölcsönkönyvtárakat alapítottak. Így alakult Pesten is már a század elején nem egy kölcsönkönyvtár. Heckenast Gusztáv, mint egyik legtekintélyesebb pesti könyvkereskedő, szintén állított föl egyet a Váci utcai „Nádor” fogadó átellenében levő boltja mellett az udvar hátsó részében; ki is adta ezen év elején német katalógusát, mely tízezer munkát foglalt magában, ezek közt 243 volt a magyar munka. Mi természetesebb, mint hogy derék bizományosa, a mi Sieglerünk, felbuzdulva ezen jó példán (és talán hatott rá Heckenast rábeszélése is, ki meg akart szabadulni fölösleges könyveitől), szintén létesített üzlete mellett a bolt hátulsó helyiségében kölcsönkönyvtárt, és még ezen évben ki is nyomatta katalógusát ily címmel: Verzeichnis der Leih-Bibliothek von Anton Siegler in Comorn, 8 rétt, 72 lap, ára 20 pkr. Háromezer munkából állott a könyvtár, melynek legnagyobb része szintén német volt; azonban volt ott 189 magyar, 40 francia, 3 olasz és 33 angol munka is. Hogy a magyar irodalom a némethez viszonyítva nagyobb arányban volt akkor itt nálunk képviselve, mint Pesten, az igen természetes, mert Pest akkor még német város volt, Komárom pedig csaknem teljesen magyar; a német olvasóközönség a várbeli tiszték és azok családjai köréből került ki, s csak csekély számban olvastak a német nevelésben részesült polgári család tagjai. A komáromi első kölcsönkönyvtár 1840. szept. 1-én nyílt meg, és az olvasási díj 40 kr volt egy hónapra.